

23.183 Ruiming en reiniging Schijnkokers tussen E19/A12 in Antwerpen en de Vaartkaai in Merksem

Programma van Maatregelen

Auteur:

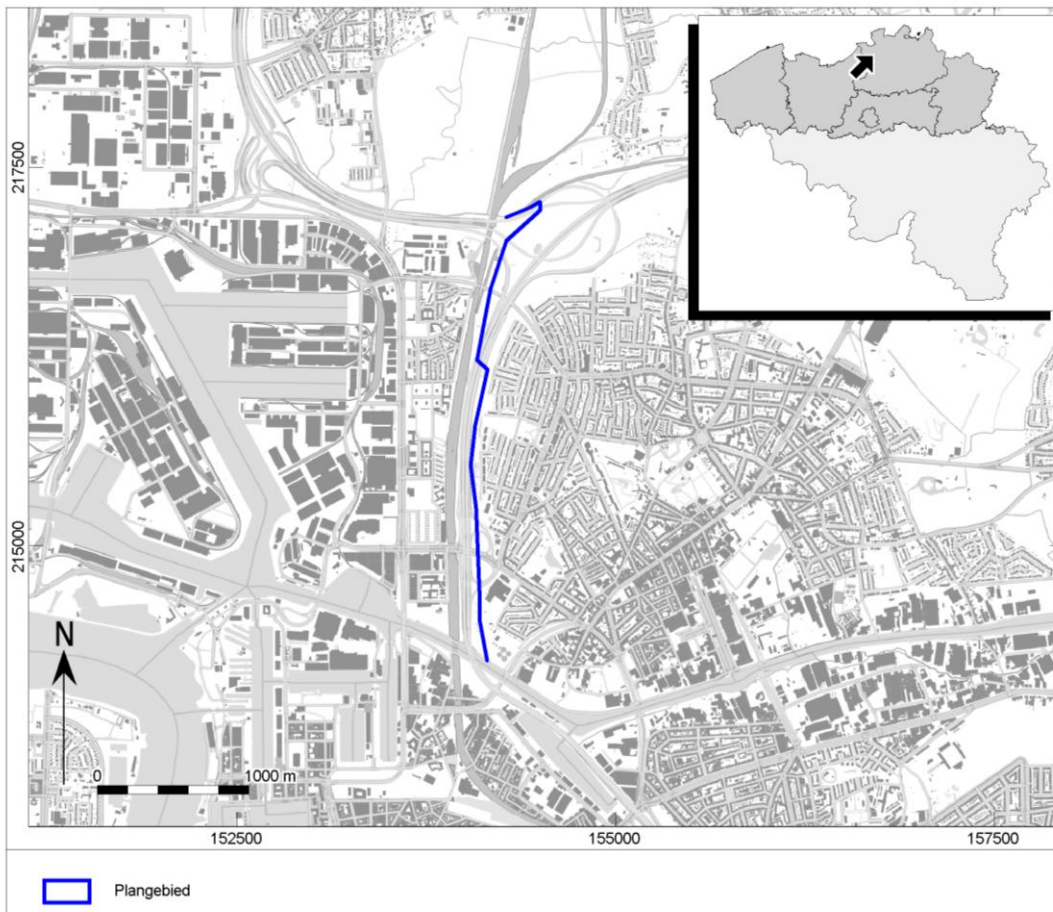
J. Van Bavel (Bureauonderzoek, veldwerkleidster)

Autorisatie:

J.A.G. van Rooij (OE/ERK/Archeoloog/2017/00169)

1 Inleiding

In opdracht heeft het Vlaams Erfgoed Centrum in februari 2017 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie tussen de verkeerswisselaar E19/A12 in het Noorden van Antwerpen en de Vaartkaai in Merksem (afb. 1). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen ruiming en reiniging van de schijnkokers.

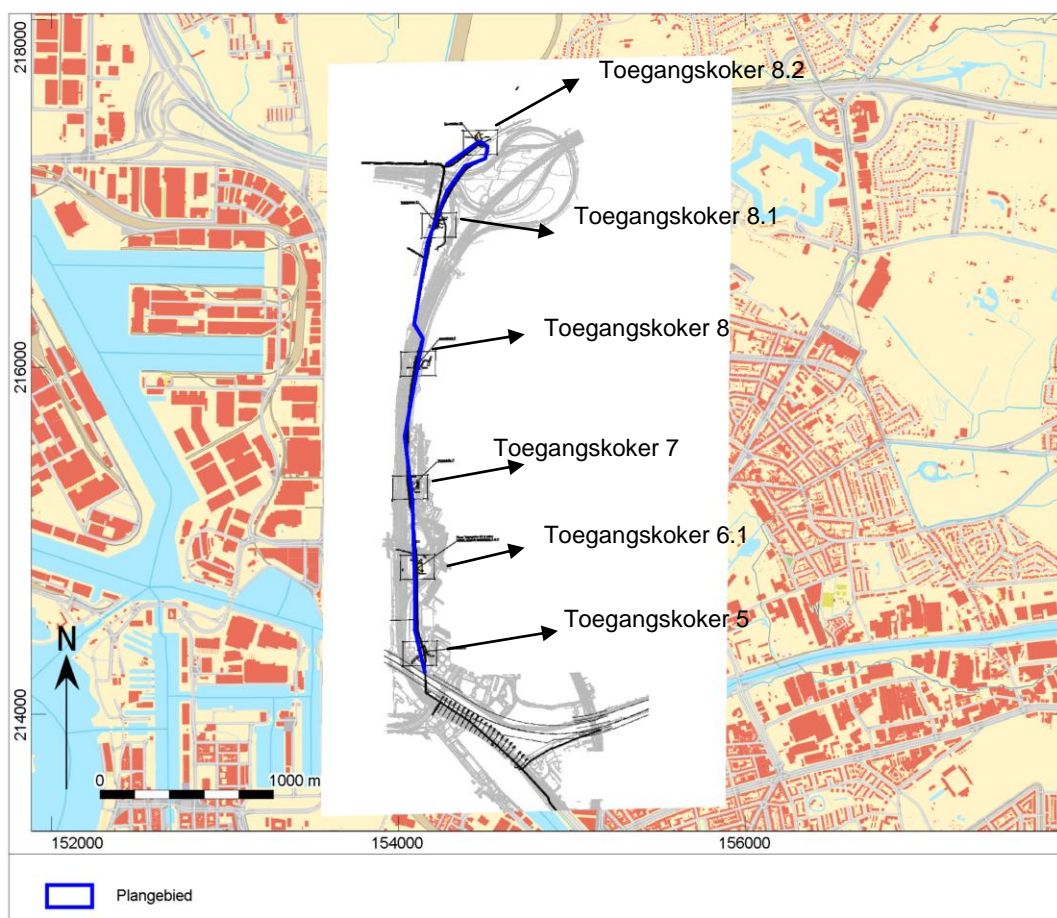
Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

2 Het vooronderzoek zonder of met ingreep in de bodem

2.1 Het uitgevoerde vooronderzoek

De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen ruiming en reiniging van de schijnkokers.

De toekomstige werkzaamheden hebben betrekking op het ruimen van het slib uit de regenwaterkokers Schijnkokers (ingebuisde waterloop 'Het Schijn'). Via bestaande toegangskamers zal men toegang hebben tot de ondergrondse schijnkokers (afb. 2). Deze bestaande toegangskamers situeren zich in openbaar domein, meestal naast een autosnelweg of naast de spoorweg. Er zal één bijkomende toegangskamer worden gemaakt, ter hoogte van TK 6.1 (afb. 2). Hierbij zal men de dakplaat lokaal van de koker af nemen. Er zal geen extra diepteverstoring optreden.

Afb. 2. Locatie van toegangskokers.

Om te werken goed te kunnen uitvoeren zullen er werkzones (waar machines, liften en kranen worden neergezet om het slib te ruimen) met doorgangen worden aangelegd. Hierbij zal de teelaarde (circa 30 cm – mv) worden afgegraven. Dit zijn de enige zones die nieuwe bodemverstoring zullen veroorzaken.

De oppervlaktes van de werkzones zijn als volgt:

- Werkzone 5: circa 1500 m²
- Werkzone 6: circa 3000 m²
- Werkzone 7: circa 1050 m²
- Werkzone 8: circa 1050 m²
- Werkzone 8.1: circa 1250 m²
- Werkzone 8.2: circa 2950 m²

De doorgangen zullen worden verhard met steenslag. Na de ruiming worden alle gemaakte openingen weer gedicht en worden de tijdelijke verhardingen weggenomen. Rondom deze werkzones wordt een tijdelijke afsluiting van 2 meter hoog geplaatst type Heras, met een ondoorzichtig doek er op.

In het plangebied zijn de volgende ingrepen gepland:

Aard ingreep:	Ruiming schijnkokers
Wijze fundering:	Niet van toepassing
Onderkeldering:	Niet van toepassing
Diepte bodemverstoring:	Enkel werkzones en doorgangen: 30 cm -mv
Oppervlakte bodemverstoring:	10.800 m ²
Verwachte wijziging grondwaterstand:	Onbekend
Toekomstige ligging boven- en ondergrondse	

infrastructuur:	Onbekend
Toekomstige ligging verharding:	Werkzones: Onbekend
	Doorgangen verhard met steenslag.

Op basis van de aardkundige gegevens kan er geconcludeerd worden dat de tertiaire afzettingen worden afgedekt en deels doorsneden worden door Quartaire afzettingen. De onderste laag fluviatiele afzettingen die aanwezig zijn bij profieltype 3c en 3e representeren de Schelde. Hierboven op ligt het dekzand vanuit het Pleni-Weichsel. Bij profieltype 1e ligt deze rechtstreeks op de tertiaire afzettingen. Het dekzand is gedurende het Holoceen (vanaf 10.000 jaar geleden) vermoedelijk afgedekt door een veenpakket.

In dit Laat-Pleistocene en Vroeg-Holocene oppervlak kunnen in potentie prehistorische sites voorkomen. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat dit niveau vooral voor goed bewaarde sites van steentijd-kampementen interessant is. Vooral bij droog – nat situaties, zoals nabij bij oude geulen en beken, kunnen dergelijke sites voorkomen. De kans dat de voorgenomen werkzaamheden dit oppervlak zullen aansnijden, wordt zeer klein geacht. De landschappelijke boringen van *Geopunt.be* tonen aan dat er aangerode en/of opgehoogde grond kan plaatsvinden tot 2 m –mv. Er is één boring bij waarbij de aanvulling tot circa 11 m –mv reikt. Daarnaast geven de boringen weer dat op circa 2 m –mv zich de quartaire Holocene afzetting situeert die rechtstreeks op de tertiaire afzetting ligt. Er kan via de boringen worden aangenomen dat er hoogstwaarschijnlijk geen dekzand meer aanwezig is in het plangebied. Eventuele archeologische resten van de Steentijd situeren zich aan de top van deze tertiaire afzettingen. De kans dat deze nog intact zijn is klein omwille van de verspoeling en erosie van de fluviatiele en getijdenafzettingen. Daarnaast zullen de toekomstige werkzaamheden deze niet bereiken.

Bij het ontbreken van een Pleistoceen oppervlak, wordt het Tertiair waarschijnlijk doorsneden door meerdere estuariene pakketten zand en klei. Deze zijn vermoedelijk gevormd vanaf 3000 v.Chr. Aan de veengroei komt definitief een einde rond 1000 n.Chr door een sterke toename van de getijdeninvloed. Hierdoor ontstond binnen het gebied een zuiver estuariene toestand, waarbij meerdere pakketten klei en zand zijn afgezet. Deze afzettingen worden tot het Lid van Ekeren gerekend en bevinden zich vanaf het originele maaiveld. Deze gronden werden in het verleden niet bewoond, omdat ze te nat waren. Er worden in de Holocene pakketten dan ook geen nederzettingen verwacht, maar kunnen wel andere structuren/vondsten typisch voor beekvalleien voorkomen. Vanaf het Midden-Neolithicum kan het onderscheid gemaakt worden in fenomenen die zich hoofdzakelijk als puntlocatie (zoals constructies die verband houden met infrastructuur, voorzieningen voor de visvangst, vaartuigen, plaatsen van rituele depositie) manifesteren en fenomenen die hoofdzakelijk als lijnelement of vlaklocatie kunnen worden beschouwd. Voorbeelden van lijnelementen en vlaklocaties zijn perceleringssystemen, knuppelpaden, wegen, dammen, gegraven waterwerken en winningzones van grondstoffen. De kans op intacte archeologische resten vanaf deze periode is hierbij laag omwille van de vele overstromingen die hebben plaatsgevonden.

Vanaf de 13de eeuw zullen grootschalige bedijkingen worden aangelegd. Er is een potentie op eventuele archeologische resten vanaf de 13de eeuw aan het maaiveld, maar zullen reeds sterk verstoord zijn door de aanleg van bouw- en verkeerswerken.

Verder toont het onderzoek ook aan dat er op sommige plaatsen in het plangebied is opgehoogd waarbij pieken tot circa 15 m +TAW kunnen voorkomen. Dit kan te wijten zijn aan de aanleg van de ring R1. Hierbij is het niet bekend of deze invloed heeft gehad aan het origineel oppervlak.

Op basis van de historische gegevens ligt het plangebied tijdens de 18de eeuw op weiland waarbij enkele wegen, en- beken en/of rivierlopen het plangebied doorkruisten. Vanaf de 19de en voornamelijk 20ste eeuw wordt het plangebied omgeven door de uitbreiding van de haven en de aanleg van de ring R1. Interessant voor het onderzoeksgebied zijn CAI-nummers 366043, 366360 en 366361. Zij hebben betrekking op een stadspoort uit de Nieuwe Tijd en de Brialmontomwalling uit het midden van de 19de eeuw. Hoogstwaarschijnlijk is deze met eventuele oudere archeologische resten reeds sterk verstoord door de aanleg van de verschillende bouw- en verkeerswegen. Verder tonen zowel de historische kaarten, als het CAI aan dat de omgeving waarin het plangebied ligt niet zo zeer interessant was voor bewoning.

2.2 Aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed

Uit de aardkundige gegevens is afgeleid dat eventuele resten uit de Steentijd kunnen voorkomen in de top van de tertiaire afzettingen. Deze zullen niet meer intact zijn omwille van verspoelingen en erosie. Er zullen geen bewoningssites voorkomen in de Holocene pakketten. Aan het maaiveld kunnen er zich wel resten voordoen vanaf de 13de eeuw, maar deze zullen niet meer intact zijn omwille van de aanleg van bouw- en verkeerswegen. Daarnaast is in het gebied ook ophoging aanwezig als gevolg van ondermeer de aanleg van de ring R1. Hierbij is het niet bekend of deze invloed heeft gehad aan het origineel oppervlak. Er kan geconcludeerd worden dat er in het plangebied geen archeologische waarden verwacht worden die een hoge potentie aan kennisvermeerdering meegeven. Wel kunnen er archeologische resten voorkomen met een lage potentie, met name archeologische resten vanuit de Steentijd en vanaf de 13de eeuw. Eventuele archeologische resten uit de Steentijd zullen enerzijds niet worden aangereikt door de toekomstige werkzaamheden, anderzijds zullen deze niet meer intact voorkomen door verspoeling en erosie. Eventuele archeologische resten vanaf de 13de eeuw zullen ook niet meer intact voorkomen omwille dat het plangebied reeds sterk verstoord is door de aanleg van de reeds huidige bebouwing en infrastructuur.

3 Advies op basis van de resultaten

Op basis van deze gegevens wordt door het Vlaams Erfgoed Centrum geen verder onderzoek geadviseerd. De geplande werkzaamheden vormen geen bedreiging voor het bodemarchief. Er hoeft geen programma van maatregelen te worden opgesteld.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.